

УДК 338.242

Шабатура Тетяна Сергіївна,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії і економіки підприємства
Одеського державного аграрного університету
ORCID 0000-0002-7107-0167
ta_sha77@ukr.net

ОЦІНКА ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АПК В УКРАЇНИ

Анотація

Проведена оцінка державної підтримки АПК України, на основі чого виявлено основні її недоліки, а саме: відсутність системного характеру та узгодженості програм з пріоритетами напрямками розвитку сільського господарства; несталість та короткотривала спрямованість державних програм; не прогнозованість і несвоєчасність виплат з боку держави, а також щорічне недовиконання програм; недосконалість та недостатня дієвість законодавчих актів, які регулюють питання надання державної підтримки сільськогосподарському товаровиробнику.

Запропоновано удосконалити на законодавчому рівні відповідні нормативно-правові документи, що регулюють питання державної підтримки галузі; розробити та офіційно затвердити Стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій; визначити пріоритетність розвитку малих форм господарювання та удосконалити інструменти їх підтримки та заохочення; визначити інструменти, джерела та обсяги формування фінансових ресурсів для надання державної підтримки, а також узгодити щорічні обсяги надання державної підтримки за її стратегічними напрямками; по-п'яте, здійснювати контроль за виконанням державних програм підтримки на основі використання якісних та кількісних показників.

Ключові слова: *виробництво, сільське господарство АПК, державна підтримка, бюджетне планування, державні інструменти, фермерське господарство.*

UDC 338.242

Shabatura Tatyana S.,
Doctor of Economics, Professor,
Head of the Department of Economic Theory
and Economics of Enterprise
Odessa State Agrarian University
ORCID 0000-0002-7107-0167
Email:ta_sha77@ukr.net

ASSESSMENT OF STATE SUPPORT FOR AGRICULTURE IN UKRAINE

Abstract

Production of high quality agricultural products, seasonality of agricultural production, the presence of time between the implementation of costs and production results, the dependence of agricultural production results on climatic conditions necessitate continuous improvement of state support for producers and subsidies.

The purpose of the article is to assess the state support of the agro-industrial complex, identify the main problems with its provision and substantiate proposals for its improvement.

The scientific novelty is to provide proposals for improving state support for agricultural production in order to increase the competitiveness of the agricultural sector strengthen food security and increase the economic potential of Ukraine.

Conclusions. Despite the differential approach to providing state support to the agricultural sector of Ukraine, it is imperfect, contradictory and does not allow for long-term budget planning of state support for agricultural production, does not ensure full development of the industry based on modern innovative technologies and therefore does not create conditions for improvement economic potential of the country. The main problematic aspects of the development and provision of state support for agricultural production are: lack of systemic nature and consistency with the priorities of agricultural development; instability and short-term orientation of state programs; unpredictability and lateness of payments by the state, as well as annual underperformance of programs; imperfection and insufficient effectiveness of legislative acts governing the provision of state support to agricultural producers.

In order to create an effective system of state support for agricultural production, it is necessary to: first, at the legislative level to improve the relevant regulations governing the state support of the industry; secondly, to develop and officially approve the Strategy for the Development of Agriculture and Rural Areas, as well as relevant documents defining the priorities of state support for agricultural production for the medium and long term; third, to prioritize the development of small businesses and improve tools to support and encourage them; fourth, to determine the tools, sources and volumes of formation of financial resources for the provision of state support, as well as to agree on the annual volumes of the provision of state support in its strategic areas; fifth, to monitor the implementation of state support programs based on the use of qualitative and quantitative indicators.

Key words: production, agriculture, agriculture, government support, budget planning, government instruments, farming.

Постановка проблеми. Виробництво високоякісної продукції з використанням органічних добрив, дотриманням етичних норм, екологічних стандартів та принципів сталого розвитку потребує значних інвестицій, які багатьом вітчизняним сільськогосподарським підприємствам, насамперед малих і середніх форм господарювання, є недоступними. Сезонність аграрного виробництва, наявність часового проміжку часу між здійсненням витрат та отриманням результатів виробництва, залежність результатів сільськогосподарського виробництва від природнокліматичних умов зумовлюють необхідність державної підтримки товаровиробників та субсидування виробництва. В той же час, значний обсяг субсидій та величезна кількість пільг не завжди забезпечують прибутковість сільськогосподарської діяльності і мають негативний вплив на діяльність аграрних підприємств.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На протязі останніх років різним аспектам державної підтримки розвитку АПК України приділяється значна увага з боку вітчизняних науковців і практиків. Істотний внесок у дослідження цих та інших питань зробили А. В. Балян, М. Р. Ванієва, І. Ю. Гришова, Р. В. Гришова, А. С. Даниленко, О. П. Дяченко, О. М. Ільчук, О. В. Ковальова, І. М. Міщак, О. А. Мухіна, А. А. Осіпова, О. В. Панухник та ін. Проте, не зважаючи на активне дослідження даної проблематики, ще досі залишаються проблеми системності та достатності державної підтримки АПК, узгодженості її напрямків із стратегічними цілями розвитку аграрного

виробництва, що і зумовлює необхідність проведення подальших досліджень в цьому напрямі.

Формування мети статті. Метою дослідження є проведення оцінки державної підтримки АПК, виявлення основних проблем з її надання та обґрунтування пропозицій щодо її удосконалення.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасної ринкової економіки узгодження інтересів економічних суб'єктів АПК досягається за допомогою їх стимулювання і мотивації, які здійснюються з використанням державних форм регулювання. Державне регулювання АПК являє собою процес впливу на його розвиток за рахунок створення можливості суб'єктам господарювання здійснювати прибуткову діяльність та покращувати свої конкурентні позиції. Однією з форм державного регулювання є державна фінансова підтримка, яка є основним механізмом реалізації державної політики в АПК та супроводжується створенням сприятливих економічних, організаційно-правових та інших умов розвитку аграрного виробництва.

Україна, як і більшість європейських країн, здійснює заходи з надання державної підтримки аграрному сектору економіки. Починаючи з 2017 року Україна відмовилася від непрямой державної підтримки в сільському господарстві, зокрема яка надавалась шляхом спеціального режиму оподаткування ПДВ, та почала більш широко запроваджувати механізми прямої державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників (рис. 1).

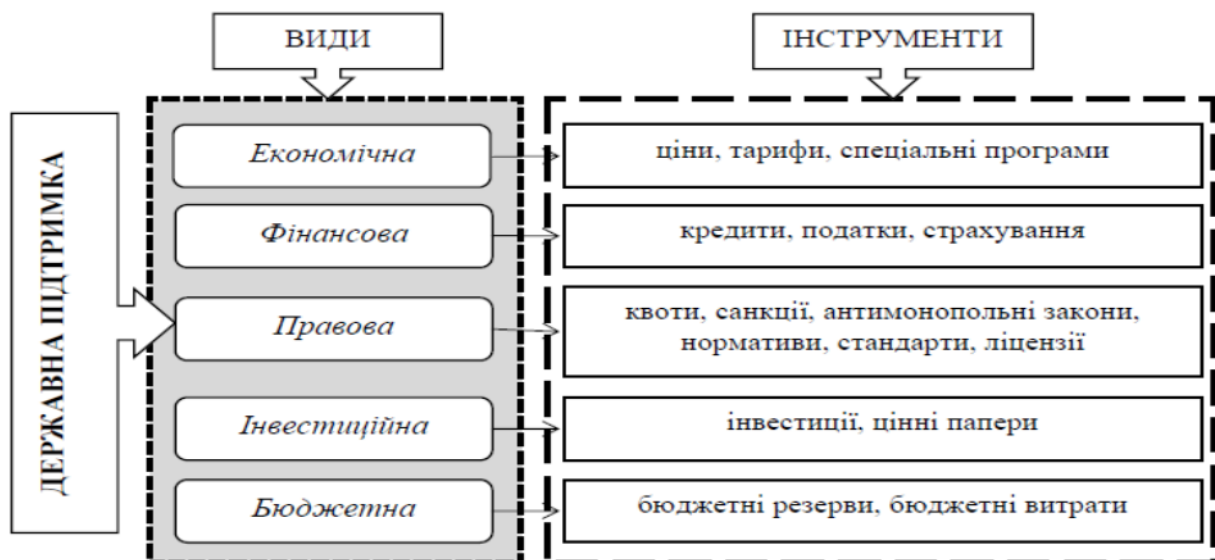

Рис. 1. Види й інструменти державної підтримки сільськогосподарського виробництва [1]

Відповідно до Закону України "Про державну підтримку сільського господарства України" від 24.06.2004 р., державна підтримка суб'єктів аграрного бізнесу надається у формі державного регулювання гуртових цін, товарних інтервенцій, фінансових інтервенцій, тимчасового адміністративного регулювання цін, бюджетної позики, кредитної субсидії, лізингової субсидії,

бюджетної дотації та часткової компенсації вартості сільськогосподарської техніки й обладнання вітчизняного виробництва.

Пунктом 42 розділу VI Бюджетного кодексу України встановлено, що у 2017-2021 рр. щорічний обсяг коштів Державного бюджету України, які спрямовуються на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, становить не менше 1% випуску продукції у сільському господарстві [2]. Для того щоб перевірити відповідність обсягів державної підтримки встановленим нормативам, було проаналізовано її динаміку протягом 2017—2020 рр. (табл. 1).

Таблиця 1.

Частка видатків Державного бюджету на підтримку розвитку сільськогосподарських товаровиробників

Показник	Роки			
	2017	2018	2019	2020
Обсяг випуску в сільському господарстві, млн. грн.	637791,0	707792,0	847587,0	892852,0
Видатки Державного бюджету на підтримку розвитку АПК, млн. грн.	5448,1	4283,9	5963,3	4240,0
Частка видатків Державного бюджету на підтримку розвитку АПК в обсязі випуску в с/г, %	0,8	0,6	0,7	0,5

Джерело: складено автором на основі [3;4].

Наведена динаміка державної підтримки АПК та її частка в обсязі випуску сільськогосподарському господарстві протягом 2017-2020 рр. свідчать, що реальні обсяги фінансування не досягають значень задекларованих показників. Так у 2017—2020 рр. частка видатків, які спрямовані на державну підтримку сільськогосподарських товаровиробників, є меншою 1% обсягу випуску в сільському господарстві, що не відповідає теперішнім нормативам, які встановлені для 2017—2021 рр. Проте це не вплинуло на обсяг випуску в сільському господарстві постійно зростає, який у 2020 р. становить 892852 млн. грн., що на 255061 млн. грн. або на 140 % більше, ніж у 2017 р.

Слід розпочати з того, що в Україні не існує офіційно затвердженої Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій, а також документа, що визначає пріоритети державної підтримки сільськогосподарського товаровиробника на середньо- та довгострокові періоди. Про це наголошують в своїх дослідженнях ряд дослідників, зазначаючи, що деякі з заходів бюджетної підтримки не мають відповідного ухвалення на законодавчому рівні, а тому не можуть бути використані агровиробниками в своїй практичній діяльності [5-7].

Така ситуація унеможливорює узгодження основних показників ефективності державної підтримки чи бюджетної програми з офіційно задекларованою стратегією розвитку АПК. Як наслідок, деякі з бюджетних програм підтримки розробляються хаотично та роздроблено, без належного публічного обґрунтування та погоджування з іншими видами державної

підтримки. Більш того бюджетна програма підтримки аграрного виробництва протягом останніх кількох років неодноразово змінювалася. А це, в свою чергу, не дозволяє здійснювати перспективне бюджетне планування державної підтримки галузі та не забезпечує повноцінний її розвиток на базі сучасних інноваційних технологій.

Поряд з цим, слід зазначити, що ефект від заходів антимонопольного регулювання отримує не аграрний сектор, а суміжні монополізовані сектори, такі як, наприклад, дотації на мінеральні добрива, товарні кредити тощо. Через відсутність дієвого контролю у фінансовій сфері та недосконалість організаційно-економічного механізму аграрного сектору генерується нееквівалентний товарообмін між сільським господарством та суміжними галузями, а існуючий мораторій на купівлю та продаж сільськогосподарських земель обмежує доступ виробників аграрної продукції, насамперед, малих форм господарювання, до інвестиційних і кредитних ресурсів [8].

Через несталість та короткотривалість дії програм бюджетної підтримки зростає недовіра з боку аграріїв до держави. Недостатній рівень впливу державних заходів на функціонування суб'єктів господарювання, непрогнозованість і несвоєчасність виплат з боку держави тільки унеможлиблює включення державної підтримки в стратегію розвитку аграрного бізнесу.

Про недосконалість державних програм підтримки аграрного сектору в Україні наголошує й професор О.В. Панухник В своїх дослідженнях науковець зауважує, що «... програми бюджетної підтримки в Україні страждають від постійного недофінансування; а також, правила розподілу бюджетних коштів за відповідними програмними підтримками зазвичай схвалюється на щорічній основі і часто змінюється з року в рік (тобто виробники сільськогосподарської продукції часто не отримують підтримки, коли вона їм терміново потрібна). Також, потрібно врахувати корупційні прояви, наявність обмежень та ускладнень для доступу до програм бюджетної підтримки для сільгоспвиробників» [9, с.6].

Починаючи з 2018 року, обсяг субсидіювання сільського господарства був суттєво збільшений, а їх структура була необґрунтовано розширена. До нього було включено 5 основних програм: 1) пільгові кредити; 2) підтримка індивідуальних фермерів; 3) підтримка садівництва; 4) підтримка худоби, переробка та зберігання; 5) часткова компенсація витрат (вітчизняного виробництва) сільськогосподарської техніки. При цьому кожна з цих категорій містила ще від 1 до 8 підпрограм, що, як на нашу думку, варто було дещо узагальнити.

Одним із вагомих результатів 2020 року для аграрної галузі є перезавантаження державної підтримки українського АПК. Зокрема, Урядом та Парламентом підтримано низку напрацьованих спільно з аграріями законодавчих ініціатив щодо удосконалення державної підтримки, закріплено у правовому полі функціонування Державного аграрного реєстру, визначено пріоритети державної підтримки на наступні роки та виплачено аграріям усі 4 млрд. грн. підтримки.

В 2020 році напрямки державної підтримки АПК (дотації) дещо змінилися, які поділили на дві групи: традиційні програми державної підтримки і нові програми державної підтримки.

В цілому бюджет традиційних державних програм підтримки АПК в 2020 році становив 3280,9 млн. грн. та передбачив реалізацію 5 основних напрямків (табл. 2).

Таблиця 2.

Фінансова підтримка заходів в АПК на 2020 рік (млн. грн.)

Традиційні державні програми	Кількість програм	Результати програми
Часткова компенсація вартості с/г техніки вітчизняного виробництва	1	892,6
Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів (січень-жовтень), млн. грн.	1	1047,7
Фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства	5	290,0
Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	4	134,6
Державна підтримка розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції	4	916,0
Всього		3280,9

* Джерело: [3]

За результатами реалізації традиційних державних програм підтримки заходів в АПК в 2020 році сільськогосподарськими виробниками було використано майже 3,3 млрд. грн. бюджетних коштів. За період грудень 2019 року та січень-листопад 2020 року було подано 7260 заявок на компенсацію 14946 одиниць сільськогосподарської техніки загальною вартістю 4332 млн. грн. з ПДВ. Фінансовою підтримкою заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів скористалося 4231 сільськогосподарське підприємство, за результатами програми якої сума виплат становила 1047,7 млн. грн. Фінансова підтримка розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства надавалася за напрямками: придбання садибного матеріалу, спорудження шпалери та встановлення систем крапельного зрошення, нове будівництво та реконструкція холодильників та цехів, придбання ліній товарної обробки плодів та ягід виробниками, придбання техніки та обладнання (зокрема іноземного), бюджет якої повністю було використано.

Великого значення в механізмі державної підтримки надано саме фермерським господарствам, як найбільш уразливим формам господарювання АПК, за результатами якої:

1) 605 фермерських господарств отримало фінансову підтримку у вигляді субсидування одиниці оброблюваних земель (32, 201 млн. грн.);

2) дотації за утримання корів було надано фермерським господарствам на 7027 корів (35,14 млн. грн.); компенсацію вартості техніки та обладнання СОК одержало 43 фермерських господарства на суму 286,6 тис. грн.;

3) 179 фермерським господарствам-переможцям було надано безвідсоткових кредитів обсягом 67 млн. грн., де середній обсяг допомоги становив 374, 0 тис. грн.

Щодо програми підтримки розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції, то державою було передбачено:

1) відшкодування вартості закуплених племінних тварин, бджіл, сперми та ембріонів, якою скористалося 306 фермерських господарств (300,0 млн. грн.);

2) 23430 фермерських господарства отримало спеціальну бюджетну дотацію за наявні бджілосім'ї (239,44 млн. грн.);

3) фінансову допомогу у вигляді відшкодування вартості тваринницьких об'єктів отримало 28 фермерських господарств (327,07 млн. грн.);

4) відшкодування вартості будівництва та/або реконструкції підприємств із зберігання та переробки зерна отримало 15 фермерських господарств (69,46 млн. грн.).

Нові програми державної підтримки АПК передбачали: агрострахування, відшкодування втрат від посухи, підтримку розвитку меліорованих земель, підтримку виробництва органічної продукції, картоплярства, субсидювання вирощування гречки.

Як бачимо, щорічно спостерігається недофінансування напрямків розвитку сільськогосподарського виробництва. Бюджетне планування державної підтримки сільськогосподарського товаровиробника свідчать про короткострокову спрямованість і здійснюється без стратегічного планування політики державної підтримки, що не сприяє розвитку галузі в цілому, а тому не забезпечують підвищення економічного потенціалу країни. Як наслідок, Україна витрачає суттєві обсяги коштів платників податків на субсидії сільгоспвиробникам (близько 0,5% від загальних видатків Держбюджету). Законодавчі та нормативно-правові акти, які регулюють питання надання державної підтримки сільськогосподарському товаровиробнику, є недосконалими та недостатньо дієвими, а тому потребують системних змін.

Більшість бюджетних програм є недосконалими та суперечливими. Не винятком є програма з надання кредитів фермерським господарствам. Рішення з надання субсидій фермерським господарством покладено на спеціальну комісію, розгляд якого відбувається постфактум, в результаті чого програма стає неактуальною для більшості фермерів. Аналогічна проблема стосується й таких програм, як часткова компенсація витрат на будівництво або реконструкцію тваринницьких ферм та часткова компенсація витрат на сільськогосподарську техніку. При цьому остання передбачає компенсацію витрат на придбання сільськогосподарських машин вітчизняного виробництва з метою підвищення продуктивності сільського господарства. Проте, сільськогосподарська техніка вітчизняного виробництва є дешевшою порівняно з імпортною, адже за своїми технічними характеристиками значно їй поступається, що суперечить основній цілі реалізації програми.

Не можна й оминати той факт, що більшість фермерських господарств України відносяться до малих форм господарювання, проте на їх фінансову

підтримку з боку держави спрямовується лише близько 15% від всього обсягу фінансування.

Враховуючи основні недоліки державної підтримки аграрного виробництва за попередні роки, Урядом в 2020 року було запущено перезавантаження державної підтримки українського АПК, що базується на трьох принципах – прозорості, прогнозованості та справедливості. Ці принципи закладені у прийнятому на початку листопада 2020 року проєкті Закону України №3295 «Про державну підтримку сільського господарства України», який удосконалює державну підтримку та визначає пріоритети на наступні роки. Пріоритетні напрями формувались на базі численних зустрічей з аграріями і профільними комітетами та передбачають: фінансову підтримку заходів в АПК (кредити, страхування); підтримку виробництва нішевих культур (продовольча безпека); підтримку фермерських господарств; підтримку садівництва, виноградарства, хмелярства; картоплярство; підтримку тваринництва; часткова компенсація вартості сільськогосподарської техніки [10].

Отже, Уряд затвердив основні напрями підтримки аграріїв у 2021 році, які, з одного боку, мають бути актуальними та економічно ефективними для аграрної галузі, а з іншого – мали відповідати запитам самих сільгоспвиробників. Для реалізації цієї програми в держбюджеті закладено 4 млрд. грн., використання яких передбачалося за такими напрямками:

- фінансова підтримка заходів в АПК шляхом здешевлення кредитів (1.2 млрд. грн.);
- фінансова підтримка галузі тваринництва (1.0 млрд. грн.);
- здешевлення сільськогосподарської техніки та обладнання (1.0 млрд. грн.);
- фінансову підтримку розвитку фермерських господарств та кооперативів (0,4 млрд. грн.);
- фінансову підтримку розвитку садівництва, виноградарства та хмелярства (0,4 млрд. грн.);
- фонд гарантування кредитів (0,24 млрд. грн.) [11].

Крім того, на законодавчому рівні закріплено документ на функціонування онлайн платформи – Державного аграрного реєстру, який забезпечить аграріям спрощений доступ до програм державної підтримки та публічність її розподілу. Такий інструмент збільшить кількість одержувачів державної підтримки, спростить взаємодію між державою та сільгоспвиробником, запровадить програми таргетованої державної підтримки з можливістю виконання усіх процесів через електронні інструменти [12].

Висновки. Не зважаючи на диференційний підхід надання державної підтримки аграрному сектору України, вона є недосконалою, суперечливою та такою, що не дозволяє здійснювати перспективне бюджетне планування державної підтримки аграрного виробництва, не забезпечує повноцінний розвиток галузі на базі сучасних інноваційних технологій, а тому не створює умови для підвищення економічного потенціалу країни. Основними проблемними аспектами розробки та надання державної підтримки аграрному

виробництву виявлено такі: відсутність системного характеру та узгодженості програми з пріоритетними напрямками розвитку сільського господарства; несталість та короткотривала спрямованість; непрогнозованість і несвоєчасність виплат з боку держави, а також щорічне недовиконання фінансових програм; недосконалість та недостатня дієвість законодавчих актів, які регулюють питання надання державної підтримки сільськогосподарському товаровиробнику.

З метою створення ефективної системи державної підтримки аграрного виробництва необхідно: по-перше, на законодавчому рівні удосконалити відповідні нормативно-правові документи, що регулюють питання державної підтримки галузі; по-друге, офіційно затвердити Стратегію розвитку сільського господарства та сільських територій, а також відповідні документи, що визначають пріоритети державної підтримки аграрного виробництва на середньо- та довгострокові періоди; по-третє, визначити пріоритетність розвитку малих форм господарювання та удосконалити інструменти їх підтримки та заохочення; по-четверте, визначити інструменти, джерела та обсяги формування фінансових ресурсів для надання державної підтримки, а також узгодити щорічні обсяги надання державної підтримки за її стратегічними напрямками; по-п'яте, здійснювати контроль за виконанням державних програм підтримки на основі використання якісних та кількісних показників.

Створення ефективної системи державної підтримки аграрного виробництва забезпечить вихід аграрного виробництва на траєкторію інноваційного розвитку, що, в свою чергу, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності аграрної галузі, зміцненню продовольчої безпеки країни та зростанню її економічного потенціалу, а отже формуванню іміджу України як виробника високоякісної аграрної продукції.

Список використаних джерел:

1. Осіпова А. А. Ефективність інструментів державної підтримки сільськогосподарського виробництва. *Ефективна економіка*. 2020. №6. URL : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7975> (дата звернення: 04.02.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.6.61
2. Бюджетний кодекс України 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL : <https://agro.me.gov.ua/ua/pidtrimka> (дата звернення: 04.05.2021).
4. Державна служба статистики України. URL : https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2017/sg/pvzu/arch_pvXu.htm (дата звернення: 04.05.2021).
5. Даниленко А.С. Державна підтримка аграрного сектору економіки в контексті формування передумов для сталого економічного розвитку. URL : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_1/235.pdf. (дата звернення: 27.04.2021).

6. Ванієва М.Р. Державна підтримка підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу АПК регіону. *Наукові праці південного філіалу національного університету біоресурсів і природокористування "Кримський агротехнологічний університет"*. Сімферополь, 2009. Вип. 119. С. 46-52.

7. Rusan, V., Diachenko, O. Institutional frameworks for agrarian sector development in the context of ensuring the economic security of state. *Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2019. № 2, p.117-122. URL : <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.02.12>

8. Балян А.В., Гришова І.Ю. Шабатура Т.С. Публічна політика та державна підтримка розвитку аграрного виробництва в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2021. № 2. С. 156-167. URL: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1906/1786>

9. Панухник О.В. Напрями та шляхи трансформації державної підтримки суб'єктів аграрної сфери України. *Актуальні проблеми інноваційної економіки. Всеукраїнський науковий журнал*. 2017. № 1. с. 5-10.

10. Урядовий портал <https://www.kmu.gov.ua/news/igor-petrashko-ozvuchiv-napryamki-pidtrimki-apk> (дата звернення: 04.02.2021).

11. Гришанова Н. Визначено основні напрями підтримки аграріїв на 2020 рік. Агробізнес. Банківська діяльність. URL : https://jurliga.ligazakon.net/ua/news/193209_viznacheno-osnovn-napryami-pdtrimki-agrarv-na-2020-rk (дата звернення: 11.04.2021).

12. Підсумки-2020: Презавантажено державну підтримку аграріїв та визначено пріоритети на наступні роки. *Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства*. <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (дата звернення: 04.02.2021).

References:

1. Osipova, A.A. (2020). Efektyvnist' instrumentiv derzhavnoi pidtrymky sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva. *Efektyvna ekonomika*. vol. 6. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7975> (Last accessed: 04.05.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.6.61 [in Ukrainian]

2. Biudzhethnyj kodeks Ukrainy 8 lypnia 2010 roku № 2456-VI. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

3. Informatsijno-analitychnyj portal APK Ukrainy. Retrieved from <https://agro.me.gov.ua/ua/pidtrimka> (Last accessed: 04.05.2021). [in Ukrainian].

4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Retrieved from: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2017/sg/pvzu/arch_pvXu.htm (Last accessed: 04.05.2021). [in Ukrainian].

5. Danilenko, A.S. (2020). Derzhavna pidtrymka ahrarnoho sektoru ekonomiky v konteksti formuvannia peredumov dlia staloho ekonomichnoho rozvytku. Retrieved from http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2011_1/235.pdf. (Last accessed: 27.04.2021). [in Ukrainian].

6. Vanieva, M.R. (2009). Derzhavna pidtrymka pidvyschennia efektyvnosti vykorystannia resursnoho potentsialu APK rehionu. *Naukovi pratsi pivdennoho filialu natsional'noho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia "Kryms'kyj ahrotekhnolohichnyj universytet". Simferopol'*, vol. 119. Pp. 46-52. [in Ukrainian].

7. Rusan, V., Diachenko, O. (2019). Institutional frameworks for agrarian sector development in the context of ensuring the economic security of state. *Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*, vol. 2. Pp. 117-122. Retrieved from : <https://doi.org/10.32886/instzak.2019.02.12> [in Ukrainian].

8. Balyan A.V., Grishova I.Yu. Shabatura T.S. (2021). Publichna polityka ta derzhavna pidtrymka rozvytku ahrarnoho vyrobnytstva v Ukraini. *Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*. vol. 2. Pp. 156-167. Retrieved from : <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1906/178> [in Ukrainian].

9. Panuhnik, O.V. (2017). Napriamy ta shliakhy transformatsii derzhavnoi pidtrymky sub'iektiv ahrarnoi sfery Ukrainy. *Aktual'ni problemy inno vatsijnoi ekonomiky. Vseukrains'kyj naukovyj zhurnal*. vol. 1. Pp. 5-10. [in Ukrainian].

10. Uriadovyy portal. Government portal. Retrieved from : <https://www.kmu.gov.ua/news/igor-petrashko-ozvuchiv-napryamki-pidtrimki-apk> (Last accessed: 04.02.2021). [in Ukrainian].

11. Grishanova, N. (2020). Vyznachenno osnovni napriamy pidtrymky ahrariiv na 2020 rik. *Ahrobiznes. Bankivs'ka diial'nist'*. Retrieved from : https://jurliga.ligazakon.net/ua/news/193209_vyznachenno-osnovn-napryami-pdtrimki-agrarv-na-2020-rk (Last accessed:: 11.04.2021). [in Ukrainian].

12. Pidsumky-2020: Perezavantazhenno derzhavnu pidtrymku ahrariiv ta vyznachenno priorytety na nastupni roky. Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta sil's'koho hospodarstva. *Ministerstvo rozvytku ekonomiky, torhivli ta sil's'koho hospodarstva*. Retrieved from : <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> (Last accessed: 04.02.2021). [in Ukrainian].